

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В роботі розглянуто сучасний стан та перспективи розвитку машинобудівної галузі України. Визначено основні напрямки підвищення конкурентоспроможності підприємств машинобудівної галузі України.

Ключові слова: машинобудування, чистий прибуток, рентабельність, інновації

Annotation

The paper considers the current state and prospects of the development of the machine-building industry of Ukraine. The main directions of increasing the competitiveness of enterprises of the machine-building industry of Ukraine are determined.

Keywords: mechanical engineering, net profit, profitability, innovations

Вступ

Машинобудівна галузь України відіграє значну роль в підвищенні стійкості та рівня конкурентоспроможності економіки України, оскільки саме машинобудування забезпечує інші галузі промисловості основними засобами. Саме тому досить важливим є оцінити сучасний стан та перспективи розвитку машинобудівної галузі України.

Метою роботи є формування напрямків підвищення конкурентоспроможності підприємств машинобудівної галузі України.

Основна частина

Машинобудівна галузь має тенденцію до зосередження у великих містах та є профільною галуззю практично в усіх містах, де мешкає понад 100 тисяч осіб [1]. В Україні свідчить 80% виробництва машинобудівної галузі зосереджено у в Харківській, Київській, Запорізькій, Дніпропетровській, Львівській, Одеській, Полтавській та Миколаївській областях, тоді як на інші області припадає лише близько 20% виробництва машинобудівної продукції держави [2].

Оскільки одним з найважливіших показників є обсяг отриманого прибутку, проаналізуємо чистий прибуток підприємств машинобудівної галузі за 2015-2019 рр. (табл. 1).

Таблиця 1 – Чистий прибуток підприємств машинобудівної галузі України за 2015-2019 рр. (сформовано на основі [3])

Рік	Чистий прибуток, тис. грн.	Підприємства, які одержали прибуток	Підприємства, які одержали збиток
2015	-15373950,7	74	26
2016	-732211,9	76,9	23,1
2017	6119736,2	77,4	22,6
2018	7505295,5	76,7	23,3
2019	19852119,3	75,3	24,7

З таблиці 2.1 видно, що протягом 2015-2019 рр. чистий прибуток підприємств машинобудування мав динаміку зростання: якщо в 2015 р. кінцевим фінансовим результатом підприємств машинобудування був збиток в розмірі 15373950,7 тис. грн, то в 2019 р. – прибуток в розмірі 19852119,3 тис. грн. При цьому співвідношення між підприємствами, які отримали прибуток та збиток, є відносно сталим. Разом з тим, частка підприємств, які отримали прибуток, протягом 2016-2019 рр. мала незначну динаміку зменшення. В 2019р. відсоток підприємств, які отримали прибуток, склав 75,3%.

Чистий прибуток за окремими видами діяльності підприємств машинобудування мав нерівномірну динаміку зміни, як видно з рис. 1.

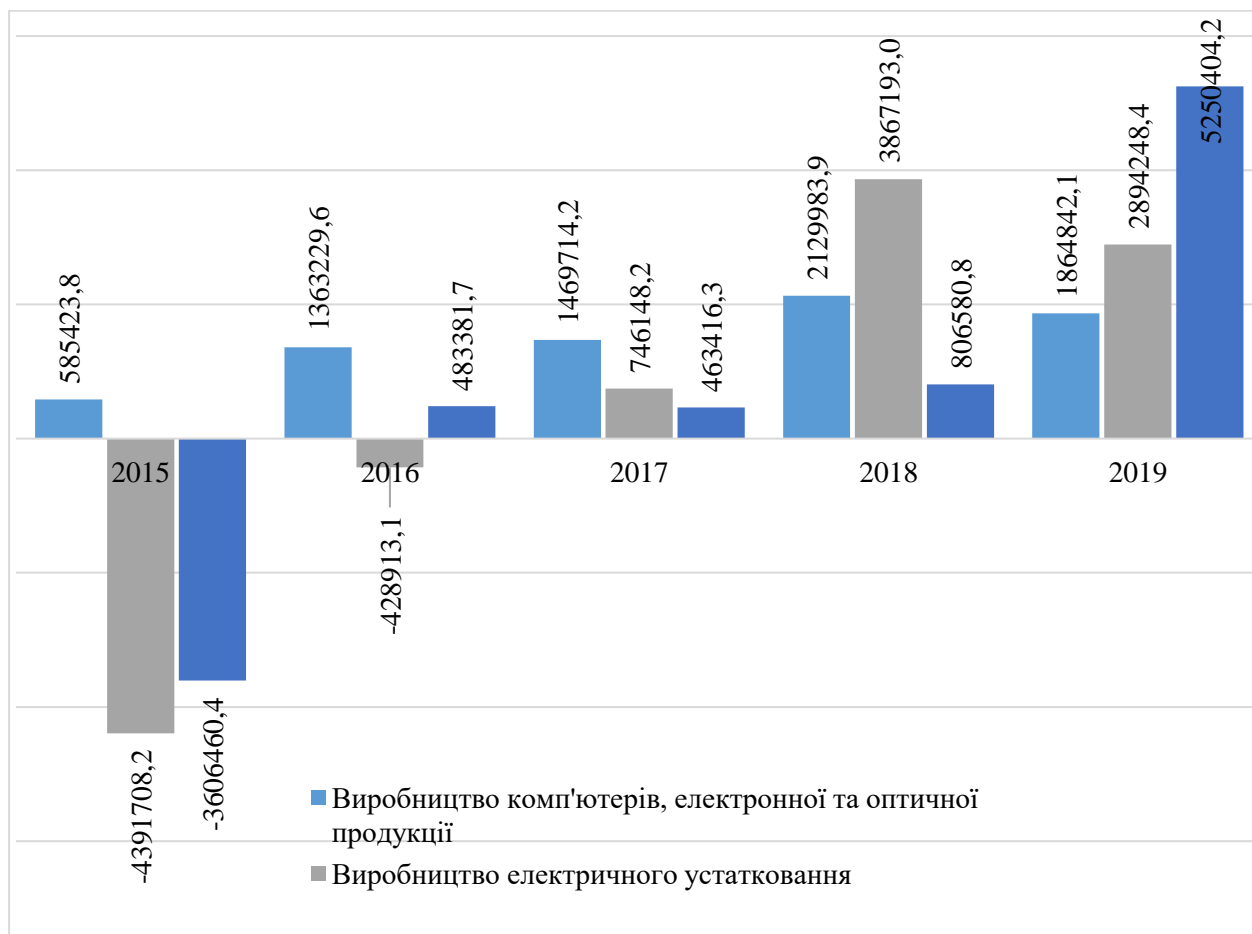

Рис. 1. Чистий прибуток(збиток) підприємств машинобудівної галузі за 2015-2019 рр., тис. грн (складено на основі [3])

Майже 10% у структурі чистого прибутку становлять підприємства з виробництва комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, що основним чином забезпечується з виробництва комп'ютерів і периферійного устаткування та виробництва інструментів і обладнання для вимірювання, дослідження та навігації; виробництва годинників [4].

Якщо аналізувати рівень рентабельності підприємств машинобудування (рис. 2), то можна помітити, що рентабельність підприємств машинобудівної галузі мала хвилеподібну динаміку: з 2015 р. по 2017 р. спостерігається зростання рентабельності підприємств, а протягом 2017-2019рр. – скорочення.

В таблиці 1 наведено витрати на інновації підприємств машинобудівної галузі за 2020 р., з якої видно, що найбільші витрати на інновації здійснювались за таким видом економічної діяльності як виробництво машин і устаткування (1358,5 млн грн), з них 577,3 млн грн – НДП, виконані власними силами.

За іншими видами економічної діяльності витрати на інновації були суттєво нижчими. Отже, підприємства машинобудування мають низький рівень впровадження інновацій. Інноваційна

діяльність вітчизняних підприємств фінансується в першу чергу за рахунок власного капіталу, що зумовлено високою вартістю банківських кредитів, відсутністю доступу до державного фінансування, низькою часткою коштів інвесторів [4].

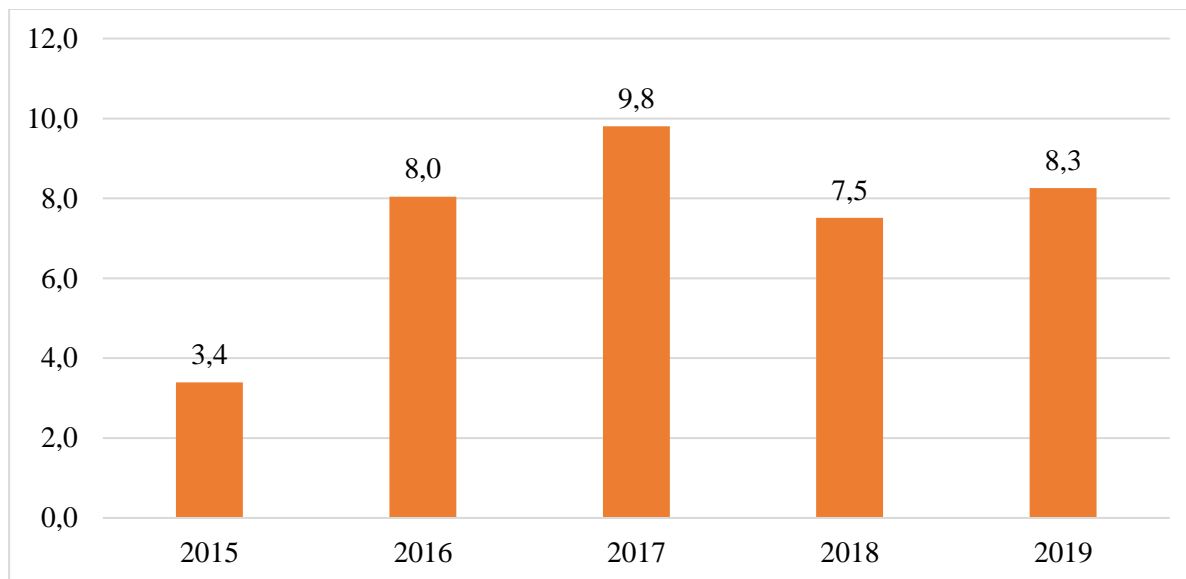

Рисунок 2 – Рентабельність підприємств машинобудівної галузі за 2015-2019 рр., тис. грн (складено на основі [3])

Таблиця 1 – Витрати на інновації підприємств машинобудування в 2020 р., млн грн (складено на основі [3])

Вид економічної діяльності	Витрати на інновації	НДР, виконані власними силами	НДР, виконані іншими підприємствами	інші витрати на інновації (за виключенням НДР)
Виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	289,2	37,2	51,4	69,3
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	349,4	116,0	13,1	63,0
Виробництво електричного устаткування	525,5	321,6	12,1	36,5
Виробництво машин і устаткування, н.в.і.у.	1358,5	577,3	10,2	56,7
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	278,4	115,8	1,2	58,0
Виробництво інших транспортних засобів	341,0	147,8	110,0	24,4

Таким чином, діяльність підприємств машинобудування потребує покращення. В першу чергу необхідним є збільшення кількості кваліфікованих та досвідчених спеціалістів. Важливим чинником є сприяння розвитку професій, пов'язаних з машинобудуванням. Удосконалення університетської освіти та технічно-професійної підготовки сприятиме підвищенню якості та рівня навичок, знань та компетенцій працівників, для задоволення потреб для розвитку машинобудівних підприємств.

Важливим чинником також є активізація інноваційної діяльності підприємств машинобудування, Це зумовлене також і тим, що машинобудування виробляє продукцію, яка є основними засобами для інших підприємств. Тому застаріла продукція спричинить низьку якість продукції й інших підприємств. До основних факторів, які негативно впливають на стан машинобудівної галузі можна віднести [4-6]:

- застаріле матеріально-технічне забезпечення, зношеність основних засобів, витратомісткість продукції;
- нестійкий фінансовий стан машинобудівних підприємств, нестача власних фінансових ресурсів для забезпечення розвитку виробництва та впровадження інновацій;
- недостатній обсяг інвестицій;
- низький рівень інноваційної активності машинобудівних підприємств;
- висока імпортозалежність національного ринку продукції машинобудування;
- низький рівень конкурентоспроможності продукції;
- нестабільний фінансово-економічний стан в країні, інфляційні процеси, підвищення цін на ресурси;
- відсутність державної підтримки та ефективних програм розвитку галузі, що передбачають чітко визначені джерела фінансування;
- нерозвиненість інфраструктури та ринків збуту, недосконалість нормативно-правової бази стимулювання та регулювання виробництва високотехнологічної продукції;
- значна втрата виробничих потужностей внаслідок проведення АТО, проблеми з російським ринком збуту.

Висновки

Таким чином, підприємствам машинобудівної галузі України варто вжити заходів щодо оновлення основних засобів, активізації інноваційної діяльності, покращувати фінансову стійкість. Основними напрямками підвищення конкурентоспроможності підприємств машинобудівної галузі України може стати удосконалення умов середовища функціонування підприємств, підвищення рівня конкурентоспроможності машинобудівної промисловості на зовнішніх ринках та сприяння інтеграції українських виробників до міжнародних ланцюгів створення вартості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Чернобровкіна С. В. Аналіз діяльності машинобудівної галузі України. *Modern Economics*. 2019. № 14(2019). С. 290-295. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V14\(2019\)-45](https://doi.org/10.31521/modecon.V14(2019)-45).
2. Шаблій О. І. Соціально-економічна географія України : навч. посіб. Львів. 2004. 608 с.
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Джеджула В. В., Єпіфанова І. Ю., Гуменюк В. С. Прибутковість підприємств машинобудівної промисловості України як показник ефективності їх функціонування. *Modern Economics*. 2021. № 25(2021). С. 58-63.
5. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В., Бальзан М. В., Гуменюк В. С. Напрямки покращення рівня конкурентоспроможності підприємств машинобудівної промисловості України. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2021. №5. Т. 1. С. 7-11.
6. Соколова Л. В., Стойка О. В. Сучасний стан машинобудування України та тенденції його розвитку за умов незбалансованої економіки. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2019/7.pdf.

Вячеслав Васильович Джеджула – д-р. екон. наук, професор кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Бесса Діана Лурдес де Жесус – студентка групи МФКД-20м, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: fm.2m17b@gmail.com

Viacheslav V. Dzhedzhula – Doctor of Econ. Sc., Professor of Finance and Innovation Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Bessa Diana Lourdes de Jesus – Department of finance and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: fm.2m17b@gmail.com